

PRAVILNIK O UTVRĐIVANJU MERA ZA RANO OTKRIVANJE, DIJAGNOSTIKU, SPREČAVANJE ŠIRENJA, SUZBIJANJE I ISKORENJIVANJE INFEKCIJA ŽIVINE ODREĐENIM SEROTIPOVIMA SALMONELA

(Sl. glasnik RS br. 7/10)

Osnovni tekst na snazi od 27/02/2010 , u primeni od 01/03/2010

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuju se mere za rano otkrivanje, dijagnostiku, sprečavanje širenja, suzbijanje i iskorenjivanje infekcija živine određenim serotipovima salmonela, kao i način njihovog sprovođenja.

Član 2.

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sledeće značenje:

- 1) brojleri su živina starija od 72 sata namenjena za proizvodnju mesa;
- 2) vlasnik ili držalac živine je pravno ili fizičko lice u čijem je vlasništvu živina, odnosno lice koje ima pravo čuvanja, uzgoja, transporta i korišćenja živine (u daljem tekstu: vlasnik);
- 3) gazdinstvo je svaki objekat ili prostor gde se stalno ili privremeno drži ili uzgaja živina;
- 4) gazdinstvo za uzgoj je objekat za uzgoj i eksploataciju roditeljskog jata sa najmanje 350 jedinki, radi reprodukcije;
- 5) gazdinstvo za odgoj podmlatka je objekat za odgoj mladih koka nosilja sa najmanje 350 jedinki, radi proizvodnje konzumnih jaja;
- 6) gazdinstvo koka nosilja je objekat za držanje kokošaka sa najmanje 350 jedinki, radi proizvodnje konzumnih jaja;

- 7) gazdinstvo za tov živine je objekat za tov brojlerskih pilića sa najmanje 350 jedinki, radi proizvodnje mesa;
- 8) živina su domaće kokoške iz roda Gallus-gallus;
- 9) jaja za priplod su jaja živine namenjena za inkubiranje i proizvodnju pilića;
- 10) jato je sva živina na gazdinstvu iste starosti, istog zdravstvenog i imunog statusa, koja se drži unutar istog objekta ili istog ograđenog prostora i predstavlja jednu epizootiološku celinu;
- 11) jednodnevni pilići su pilići starosti 72 sata;
- 12) karantin je odvojeni deo gazdinstva u kome se drži živina u potpunoj izolaciji bez kontakta sa drugom živinom i gde se sprovode laboratorijska ispitivanja;
- 13) ovlašćena laboratorija je **akreditovana** laboratorija koja je ovlašćena od strane ministarstva nadležnog za poslove veterinarstva (u daljem tekstu: Ministarstvo) za sprovođenje dijagnostičkog ispitivanja, u skladu sa ovom pravilnikom;
- 14) proizvodna jedinica je deo gazdinstva koji je namenjen za prostorno i ventilaciono odvojeno držanje jata živine i predstavlja odvojenu tehnološku celinu;
- 15) salmonele su:
- (1) salmonela kategorije 1: Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium, osim kulture vakcinalnih sojeva;
- (2) salmonela kategorije 2: Salmonella hadar, Salmonella virchow i Salmonella infantis;
- (3) Salmonella gallinarium pullorum.
- 16) samokontrola je dijagnostičko ispitivanje koje vlasnik ili odgovorno lice gazdinstva sprovodi u okviru internog kontrolnog programa radi otkrivanja i suzbijanja salmonele i o tome vodi evidenciju, u skladu sa ovim pravilnikom;
- 17) službena kontrola je postupak koji sprovodi veterinarski inspektor radi otkrivanja i suzbijanja infekcije salmonelom, u skladu sa ovim pravilnikom;
- 18) službeni nadzor je redovna kontrola gazdinstva od strane veterinarskog inspektora, u skladu sa ovim pravilnikom;
- 19) inkubatorska stanica je objekat u kome se inkubiraju priplodna jaja radi dobijanja jednodnevnih pilića.

Infekcija salmonelom

Član 3.

(1) Sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 postoji ako je posle sprovedene samokontrole od strane vlasnika gazdinstva na gazdinstvu izolovana salmonela od strane ovlašćene laboratorije.

(2) Infekcija salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 postoji ako je infekcija potvrđena od strane ovlašćene laboratorije prilikom sprovođenja službene kontrole.

Higijena

Član 4.

Vlasnik živine na gazdinstvu za uzgoj, za odgoj podmlatka, eksploataciju koka nosilja i za tov živine mora da u objektima sprovodi higijenske mere i mere biološke sigurnosti, a da živinu svoje populacije drži na način kojim će rizik od infekcije salmonelom biti smanjen na minimum.

Vakcinacija

Član 5.

(1) Vlasnik živine za uzgoj i odgoj podmlatka živine može da izvrši vakcinaciju pilića i mladih nosilja protiv salmonele kategorije 1 prema programu koji sačinjava nadležna epizootiološka služba veterinarskog instituta.

(2) Vakcinacija protiv *Salmonella gallinarium pullorum* nije dozvoljena.

Obaveza prijavljivanja

Član 6.

(1) Vlasnik živine mora da obavesti veterinarskog inspektora o prijemu novouseljene živine na gazdinstvo, odnosno da od nadležne epizootiološke službe zatraži izradu programa samokontrole.

(2) Ovlašćena laboratorija za dijagnostiku salmonele pravi program dalje kontrole.

(3) U slučaju sumnje na infekciju salmonelom ovlašćena laboratorija i vlasnik o tome obaveštavaju veterinarskog inspektora.

II. GAZDINSTVO ZA UZGOJ ŽIVINE

Samokontrola na gazdinstvu

Član 7.

(1) Vlasnik živine za uzgoj i reprodukciju mora da obezbedi da se na njegovom gazdinstvu:

1) ispituje podmladak roditeljskog jata tako što će se uzorkovati:

(1) jednodnevni pilići, i to:

- ako ima pilića uginulih tokom transporta uzima se uzorak od svih uginulih pilića, ali ne više od 20 jedinki,

- uzima se zbirni uzorak prve stolice (mekonijuma) od najmanje 300 jednodnevnih pilića iz najmanje tri različite transportne kutije. Uzorci moraju biti reprezentativni za celu isporuku. Zbirni uzorak se usitnjava i od toga se priprema poduzorak od 25 grama za ispitivanje u laboratoriji, u skladu sa tačkom 3.1.3 [Priloga I](#) - Šema ispitivanja u cilju smanjenja prisustva Salmonelle enteritidis, Salmonelle typhimurium, Salmonelle hadar, Salmonelle infantis i Salmonelle virchow kod odraslih jata za eksploataciju živine (gallus gallus), koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu: Prilog I), ili

- uzima se po 10 grama podložaka (papir koji se koristio kao podloga u transportnim kutijama) sa ostacima izmeta iz 25 različitih kutija pilića. Zbirni uložak se usitnjava i od njega se priprema poduzorak od 25 grama za ispitivanje u laboratoriji u skladu sa tačkom 3.1.1 Priloga I.

Ako postoji manje od 25 transportnih kutija onda se uzorci moraju uzeti iz svih kutija;

(2) živina stara četiri nedelje i jedinke dve nedelje pre pronošnja ili preseljenja u objekat za proizvodnju ispituju se u skladu sa tačkom 2.2.2.1 Priloga I;

2) roditeljsko jato za eksploataciju tokom perioda nosivosti, a uzorkovanje se obavlja svake druge nedelje tokom perioda nošenja. Ispitivanje će se vršiti u skladu sa tač. 2, 2.1, 2.2.1, 2.1.1. alineja druga, 2.2.2. 2.2.2.1, 3, 3.1, 3.1.2, 3.1.3, 3.2, 3.3. i 3.4. Priloga I;

3) svaka pošiljka isporučene hrane i da ima rezultate ispitivanja na salmonele od strane proizvođača hrane.

(2) Vlasnik živine mora da čuva zapisnike o uzorkovanju i rezultatima ispitivanja tri godine počev od dana dobijanja rezultata ispitivanja i da ih dostavi na zahtev veterinarskog inspektora.

Mere pre službenog utvrđivanja

Član 8.

Gazdinstvo ili proizvodna jedinica stavlja se u karantin ako posle sprovedene samokontrole i dalje postoji sumnja na infekciju salmonelom. Živina i jaja se mogu iznositi samo u dijagnostičke svrhe.

Službena kontrola na gazdinstvu

Član 9.

(1) U slučaju prijavljivanja sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 i kategorije 2 veterinarski inspektor sprovodi odmah službenu kontrolu sumnjivih gazdinstava u svim fazama proizvodnje na gazdinstvima za uzgoj, u skladu sa tačkom 2.1.2.2, a u vezi sa tač. 2.2.2.2, 3.1.2, 3.1.3, 3.2 i 3.3. Priloga I.

(2) U slučaju službene kontrole nije neophodna samokontrola gazdinstva iz [člana 7.](#) ovog pravilnika.

Mere posle potvrđene infekcije

Član 10.

(1) Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na osnovu službene kontrole potvrđena infekcija salmonelom kategorije 1. Sa gazdinstava ili gazdinstva sa više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:

1) živina:

- u dijagnostičke svrhe,

- radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi,

- kokoške nosilje radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja;

2) neinkubirana jaja:

- radi prerade u objekte za preradu jaja, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su salmonele kategorije 1 uništene u skladu sa posebnim propisom,

- radi neškodljivog uklanjanja.

(2) Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na osnovu službene kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 2. Sa gazdinstava ili gazdinstva sa više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:

1) kokoške:

- u dijagnostičke svrhe,

- posle lečenja, vakcinacije ili drugih vrsta tretmana radi premeštanja u drugu očišćenu i dezinfikovanu proizvodnu jedinicu na istom gazdinstvu,

- radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi,

- radi neškodljivog uklanjanja;

2) neinkubirana jaja:

- radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su salmonele kategorije 2 uništene, u skladu sa posebnim propisom,

- radi neškodljivog uklanjanja.

(3) Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

(4) Priplodna jaja koja se nalaze u inkubatorskoj stanici, a koja potiču sa gazdinstva za uzgoj ili su iz proizvodne jedinice sa gazdinstva na kome je potvrđena zaraza salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 neškodljivo se uništavaju. Izleženi pilići lišavaju se života i neškodljivo uklanjaju. Izuzetno, može se dozvoliti da se tek izleženi pilići premeste u drugu očišćenu i dezinfikovanu proizvodnu jedinicu na istom gazdinstvu gde će biti vakcinisani ili na drugi način tretirani, a za to vreme farma za uzgoj stavlja se u karantin.

Dezinfekcija

Član 11.

Dezinfekcija gazdinstva za uzgoj živine vrši se na način propisan [članom 35.](#) ovog pravilnika.

Ukidanje zaštitnih mera

Član 12.

(1) Određeni karantin gazdinstva za uzgoj roditeljskih jata ukida se kada je zaraza salmonelom prestala da postoji.

(2) Zaraza salmonelom iz stava 1. ovog člana prestaje da postoji ako:

1) su sve kokoške, neinkubirana jaja i pilići uklonjeni iz objekta ili zaražene proizvodne jedinice i ako su zaražena priplodna jaja uklonjena iz inkubatorskih stanica;

2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija objekata ili proizvodnih jedinica ili inkubatorske stanice, izvršena deratizacija i ako je potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi) od ovlašćene laboratorije;

3) je sprovedeno dvostruko laboratorijsko ispitivanje sa negativnim nalazom u razmaku od dve nedelje u objektu ili proizvodnoj jedinici gde je sprovedeno lečenje ili izvršena vakcinacija kokošaka na salmonelu kategorije 2. Prva kontrola sprovodi se posle isteka vremena karence.

III. GAZDINSTVO ZA ODGOJ PODMLATKA

Samokontrola na gazdinstvu za odgoj podmlatka

Član 13.

(1) Vlasnik živine za odgoj podmlatka mora da obezbedi da se na njegovom gazdinstvu:

1) ispituju jednodnevni pilići i da se uzorkovanje vrši na sledeći način:

- da se uzmu zbirni uzorci prve stolice (mekonijuma) od 300 jednodnevnih pilića iz najmanje tri različite transportne kutije koji moraju biti reprezentativni za celokupnu isporuku i da se ispitivanje izvrši u ovlašćenoj laboratoriji, u skladu sa tačkom 3.1.2 Priloga I, ili

- da se zbirni uložak usitni i od njega pripremi poduzorak od 25 gr za ispitivanje u laboratoriji, u skladu sa tačkom 3.1.1 Priloga I.

Ako postoji manje od 25 kutija za piliće uzorci se moraju uzeti iz svih kutija.

Ako ima pilića koji su uginuli tokom transporta uzima se uzorak od svih uginulih pilića, ali ne više od 20 jedinki;

2) ispituju jedinke na prisustvo salmonela dve nedelje pre pronošenja ili premeštanja u jedincu za proizvodnju, u skladu sa tač. 2.2 i 3. [Priloga II](#) - Šema testiranja koja je neophodna za verifikaciju da je postignut cilj da se smanji prisustvo Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod odraslih koka nosilja, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu: Prilog II);

3) za svaku isporučenu proizvodnu partiju hrane postoje rezultati ispitivanja na salmonelu.

(2) Vlasnik živine mora da čuva zapisnike o uzorkovanju, kao i rezultate ispitivanja tri godine počev od datuma dobijanja rezultata ispitivanja i da ih dostavi na zahtev veterinarskog inspektora.

Stavljanje u promet mladih nosilja

Član 14.

Vlasnik na gazdinstvu za odgoj podmlatka radi proizvodnje konzumnih jaja može da stavi u promet isključivo mlade nosilje koje su ispitane na salmonelu kategorije 1 i imaju negativan rezultat ili ako su vakcinisane i imaju potvrdu o vakcinaciji.

Mere pre službenog utvrđivanja

Član 15.

(1) Ako posle sprovedene samokontrole postoji sumnja na infekciju salmonelom kokoške sa gazdinstva za odgoj podmlatka nosilja ili iz sumnjivih proizvodnih jedinica stavljaju se u karantin, a mogu se iznositi samo:

1) u dijagnostičke svrhe;

2) radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi;

3) radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja.

(2) Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

Službena kontrola na gazdinstvu

Član 16.

U slučaju sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2, veterinarski inspektor nalaže ispitivanje živine, i to:

1) u svim proizvodnim jedinicama na gazdinstvu u slučaju da su *Salmonella enteritidis* ili *Salmonella typhimurium* utvrđene makar kod jedne proizvodne jedinice nosilja na gazdinstvu;

2) u slučaju kada smatra da je neophodno;

3) u skladu sa tač. 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 i 4. Priloga II.

Mere posle potvrde zaraze

Član 17.

(1) Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na osnovu službene kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 1. Sa gazdinstava ili gazdinstva sa više proizvodnih jedinica iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:

1) mlade koke nosilje:

- u dijagnostičke svrhe,

- radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi,

- radi lišavanja životinja i neškodljivog uklanjanja;

2) jaja:

- radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da je salmonela kategorije 1 uništena u skladu sa posebnim propisom,

- radi neškodljivog uklanjanja.

(2) Gazdinstvo se stavlja u karantin kada je na gazdinstvu za odgoj na osnovu kontrole potvrđena zaraza salmonelom kategorije 2. Sa gazdinstva ili sa gazdinstva sa proizvodnim jedinicama iz zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi samo:

1) mlade koke nosilje:

- u dijagnostičke svrhe,

- posle vakcinacije ili lečenja radi premeštanja u drugu očišćenu i dezinfikovanu proizvodnu jedinicu na istom gazdinstvu,

- radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi,

- radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja;

2) jaja:

- radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su salmonele kategorije 2 uništene u skladu sa posebnim propisom,

- radi neškodljivog uklanjanja.

Dezinfekcija

Član 18.

Dezinfekcija gazdinstva za odgoj podmlatka vrši se u skladu sa [članom 35.](#) ovog pravilnika.

Ukidanje zaštitnih mera

Član 19.

(1) Naloženi karantin gazdinstva ukida se kada je zaraza salmonelom prestala da postoji.

(2) Smatra se da je zaraza salmonelom iz stava 1. ovog člana prestala da postoji ako:

1) su sve jedinke uklonjene sa gazdinstva ili zaražene proizvodne jedinice;

2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija objekata ili proizvodnih jedinica i deratizacija i kada je od strane ovlašćene laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonele (kontrolni bris);

3) je sprovedeno dvostruko laboratorijsko ispitivanje sa negativnim nalazom u razmaku od dve nedelje na gazdinstvu ili proizvodnoj jedinici gde je izvršena vakcinacija ili lečenje na salmonelu kategorije 1 ili kategorije 2. Prva kontrola se sprovodi posle isteka perioda u kome će se prema uputstvu proizvođača stvoriti dovoljno visok imunološki zaštitni odgovor na vakcinu.

IV. GAZDINSTVO KOKA NOSILJA

Samokontrola na gazdinstvu koka nosilja

Član 20.

(1) Vlasnik živine na gazdinstvu koka nosilja mora da obezbedi da se na njegovom gazdinstvu vrše ispitivanja na salmonelu u skladu sa tač. 2, 2.1, 2.2, 3. i 3.4. Priloga II.

(2) Ispitivanje na salmonelu vrši se svake dve nedelje, a u roku kada se sprovodi službena kontrola, samokontrola od strane vlasnika ne mora da se sprovodi.

(3) Odredbe ovog člana ne odnose se na objekte u kojima se konzumna jaja proizvode isključivo za sopstvene potrebe.

Mere pre službenog utvrđivanja zaraze

Član 21.

Gazdinstvo ili sumnjiva proizvodna jedinica stavlja se u karantin kada pozitivni rezultati samokontrole ili drugi pokazatelji ukazuju da postoji sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1, a kokoške i jaja mogu se iznositi samo u dijagnostičke svrhe dok se ne obavi službena kontrola na gazdinstvu.

Službena kontrola na gazdinstvu

Član 22.

(1) Veterinarski inspektor na gazdinstvu koka nosilja u periodu eksploatacije vrši službenu kontrolu na salmonelu, u skladu sa tačkom 2.1, a u vezi sa tač. 2.2 i 3.4 Priloga II.

(2) U slučaju službene kontrole samokontrola gazdinstva nije neophodna.

(3) Odredbe ovog člana ne odnose se na gazdinstva koja proizvode konzumna jaja isključivo za sopstvene potrebe.

(4) U slučaju prijavljivanja sumnje na infekciju salmonelom veterinarski inspektor vrši službenu kontrolu sumnjivog jata i nalaže:

1) da se jaja koja potiču sa gazdinstva na kome se pojavila sumnja na infekciju salmonelom ne smeju stavljati u promet kao konzumna jaja već moraju proći termičku obradu;

2) da jaja koja potiču sa gazdinstva na kome je potvrđena zaraza *S. enteritidis* ili *S. typhimurium* ili jaja sa gazdinstva koja nisu ispitana na salmonelu moraju proći termičku obradu;

3) da se kokoške nosilje sa gazdinstava koje su ispitane na *S. enteritidis* ili *S. typhimurium*, a rezultati analiza su pozitivni, moraju se lišiti života i neškodljivo ukloniti, a klanje se može sprovesti u skladu sa posebnim propisima i tada je neophodno preduzeti sve mere da se smanji rizik od širenja zaraze.

Mere posle potvrde zaraze

Član 23.

(1) Objekat se stavlja u karantin kada se prilikom službene kontrole na gazdinstvu koka nosilja potvrdi zaraza salmonelom kategorije 1.

(2) Sa gazdinstva ili zaražene proizvodne jedinice mogu se iznositi:

1) kokoške:

- u dijagnostičke svrhe,

- radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja Ministarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi,

- radi neškodljivog uklanjanja leševa;

2) jaja:

- radi prerade u objektu za preradu jaja, ukoliko je obezbeđeno da će biti tretirana na način kojim se garantuje da su salmonele kategorije 1 uništene u skladu sa posebnim propisom,

- radi neškodljivog uklanjanja.

(3) Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

Dezinfekcija

Član 24.

Dezinfekcija na gazdinstvu koka nosilja vrši se u skladu sa [članom 35.](#) ovog pravilnika.

Ukidanje zaštitnih mera

Član 25.

(1) Naloženi karantin gazdinstva ukida se kada je zaraza salmonelom kategorije 1 prestala da postoji.

(2) Zaraza salmonelom kategorije 1 prestaje ako:

1) su zaražene kokoške i jaja uklonjeni sa gazdinstva ili iz zaražene proizvodne jedinice;

2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija gazdinstva ili proizvodnih jedinica, predprostorija, prilaza, postrojenja, uređaja i drugih predmeta koji mogu biti prenosioci salmonele i kada je od strane nadležne laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi). Na gazdinstvu i u neposrednom okruženju obavezno se vrši deratizacija.

V. INKUBATORSKE STANICE

Samokontrola inkubatorskih stanica

Član 26.

(1) Vlasnik inkubatorske stanice mora da na svom gazdinstvu obezbedi da se iz svake proizvodne partije jaja za nasad jednog roditeljskog jata uzima najmanje jedan mešoviti uzorak po inkubatoru.

(2) Zbirni uzorak uzima se po principu slučajnog uzorka sa pet različitih tacni ili mesta valjaonika, tako da je pokrivena površina od najmanje 1 m². Zbirni uzorak ispituje se na salmonele u ovlašćenoj laboratoriji, u skladu sa tač. 3.1.1, 3.2, 3.3 i 3.4 Priloga I.

(3) Kada se jaja za nasad jednog priplodnog jata za proces inkubacije raspoređuju na nekoliko inkubatora, jaja iz svakog inkubatora treba uzorkovati, u skladu sa ovim pravilnikom. Jaja koja se stavljaju u inkubator moraju da se obeleže radi lakše identifikacije.

(4) Ako se u procesu inkubacije ne koriste tacne u inkubatorima onda treba ispitivati mešovite uzorke od 25 gr sa 25 različitih tacni. Uzorak može da čini zdrobljeno i pomešano po 10 gr razbijenih ljuski jaja ili da se uzorak sastoji od mekonijuma jednodnevnih pilića.

(5) Vlasnik inkubatorske stanice ne mora da sprovodi ispitivanje i u inkubatorskoj stanici ako je on i vlasnik gazdinstva za uzgoj sa koga potiču jaja za nasad, a vršio je redovno kontrolu i ispitivanje na salmonele.

(6) Vlasnik inkubatorske stanice mora da čuva zapisnike o uzorkovanju i rezultate ispitivanja najmanje tri godine počev od dana dobijanja rezultata ispitivanja, kao i da ih dostavi na zahtev veterinarskog inspektora.

Mere kod sumnje na infekciju

Član 27.

(1) Inkubator ili sumnjiva inkubatorska jedinica stavlja se u karantin ako postoji sumnja da se u inkubatoru nalaze priplodna jaja sa inficiranog gazdinstva salmonelom kategorije 1 ili kategorije 2 ili da se nalaze upravo izleženi pilići od takvih jaja.

(2) Iz inkubatora ili iz sumnjive inkubatorske jedinice priplodna jaja ili jednodnevni pilići mogu se iznositi samo u dijagnostičke svrhe.

(3) Sa jajima iz inkubatorske stanice koja su obeležena kao jaja za nasad postupa se u skladu sa [članom 10.](#) stav 4. ovog pravilnika.

(4) Vlasnik inkubatorske stanice mora da sprovodi mere dezinfekcije i deratizacije.

(5) Jednodnevni pilići ili jaja za nasad iz inkubatorske stanice ili inkubatorske jedinice sa pozitivnim rezultatom ispitivanja na salmonele kategorije 1 ili kategorije 2 ne smeju se stavlјati u promet, osim u slučaju iz [člana 10.](#) stav 4. ovog pravilnika.

(6) Veterinarski inspektor sprovodi epizootiološki uviđaj radi utvrđivanja izvora infekcije.

Dezinfekcija

Član 28.

Dezinfekcija inkubatorske stanice vrši se u skladu sa [članom 35.](#) ovog pravilnika.

Ukidanje zaštitnih mera

Član 29.

Zaraza salmonelom prestaje i karantin se ukida ako:

1) su svi zaraženi jednodnevni pilići i jaja za nasad uklonjeni iz inkubatorske stanice ili zaražene inkubatorske jedinice;

2) je sprovedeno čišćenje i dezinfekcija inkubatorske stanice ili inkubatorskih jedinica i deratizacija i kada je od strane ovlašćene laboratorije dobijen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi).

VI. GAZDINSTVA ZA TOV ŽIVINE

Samokontrola na gazdinstvu za tov živine

Član 30.

(1) Vlasnik gazdinstva za tov živine, odnosno brojlera na svom gazdinstvu mora da vrši ispitivanje brojlera radi određivanja serotipova salmonela.

(2) Jato brojlera mora da bude ispitano na prisustvo salmonele pre nego što se uputi na klanje.

(3) Rezultati ispitivanja treba da budu poznati 14 dana pre nego što se životinje upute u klanicu.

(4) Ispitivanja uzoraka brojlera sprovodi se u skladu sa tač. 3.1, 3.2. i 3.3. [Priloga III](#) - Šema testiranja koja je neophodna za verifikaciju da je postignut cilj da se smanji prisustvo Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod jata brojlera, koji je odštampan uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo (u daljem tekstu: Prilog III).

Mere sumnje na infekciju

Član 31.

(1) Gazdinstvo ili proizvodna jedinica stavlja se u karantin ako posle ispitivanja na prisustvo salmonela na gazdinstvu za tov živine od strane vlasnika postoji sumnja na infekciju salmonelom kategorije 1.

(2) Sa sumnjivog gazdinstva ili proizvodne jedinice mogu se iznositi samo:

1) brojleri u dijagnostičke svrhe;

2) brojleri radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja ministarstva nadležnog za poslove veterinarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi;

3) brojleri radi lišavanja života i neškodljivog uklanjanja.

(3) Mere iz ovog člana primenjuju se na svu tovnu živinu koja ide u promet, osim one koja se nalazi na gazdinstvima i koristi se za sopstvene potrebe.

Službena kontrola

Član 32.

U slučaju sumnje na infekciju salmonelom kategorije 1 ovlašćena laboratorija i vlasnik živine dužni su da istu prijave veterinarskom inspektoratu koji će sprovesti službenu kontrolu, u skladu sa tač. 1, 2 i 3.1-3.3. Priloga III.

Mere posle potvrde zaraze

Član 33.

(1) Kada se na osnovu službene kontrole na gazdinstvu za tov živine potvrdi zaraza salmonelom kategorije 1 sve jedinice u jatima moraju biti lišene života i neškodljivo uklonjene kako bi se smanjio rizik širenja salmonele.

(2) Mere iz stava 1. ovog člana neće se primenjivati:

- 1) na brojere koji se upućuju u ovlašćenu laboratoriju u dijagnostičke svrhe;
- 2) na brojere radi klanja na osnovu analize rizika i posle odobrenja ministarstva nadležnog za poslove veterinarstva kada su preduzete sve mere za sprečavanje širenja infekcije u toku transporta do objekta za klanje i pod uslovom da se tako zaklana živina termički obradi.

Ukidanje zaštitnih mera

Član 34.

Zaraza salmonelom je prestala da postoji ako je sa gazdinstva ili iz proizvodne jedinice uklonjena sva živina, ako je sprovedeno čišćenje, dezinfekcija i deratizacije i kada je od strane ovlašćene laboratorije potvrđen negativan nalaz na salmonelu (kontrolni brisevi).

Dezinfekcija

Član 35.

Posle uklanjanja živine i jaja sa zaraženih gazdinstava ili iz zaražene proizvodne jedinice potrebno je:

- 1) izvršiti mehaničko čišćenje i pranje, dezinfekciju proizvodnih objekata, prilaza, postrojenja, uređaja i drugih predmeta koji mogu biti kontaminirani salmonelama kategorije 1 i/ili 2 i sprovesti deratizaciju;
- 2) spaliti hranu i prostirku koja može biti nosilac salmonele kategorije 1 i/ili 2 ili spakovati zajedno sa živinskim đubrivom. Hrana se može podvrgnuti tretmanu kojim je obezbeđeno uništavanje salmonele kategorije 1 i/ili 2 pod uslovom da ne postoji opasnost od širenja infektivnog agensa;

3) spakovati đubrivo na mesto koje je nedostupno za živinu, dezinfikovati i skladištiti najmanje tri nedelje. Tečne izlučevine iz živinskih objekata ili ostalih lokacija za čuvanje živine treba dezinfikovati;

4) spaliti i neškodljivo ukloniti inficirani materijal iz inkubatora (kartonske kutije, ulošci za jaja i drugi otpad) i sve zaprljane površine očistiti i dezinfikovati kako bi se sprečilo širenje salmonela.

Zaštitne mere kod salmonele Gallinarum pullorum

Član 36.

(1) Ovlašćena laboratorija i vlasnik gazdinstva u svim vrstama proizvodnje živine dužni su da nalaz o postojanju infekcije Salmonellom gallinarum pullorum koja je izolovana i potvrđena u okviru samokontrole i službene kontrole odmah prijave veterinarskom inspektor.

(2) Veterinarski inspektor mora da naredi lišavanje života i neškodljivo uklanjanje živine sa gazdinstva ako je potvrđena infekcija Sallmonelom gallinarum pullorum.

(3) Vakcinacija protiv Sallmonele gallinarum pullorum nije dozvoljena, kao ni vakcina koja sadrži antigen Sallmonele gallinarum pullorum u bilo koje svrhe (testovi u naučne svrhe, ogledne farme).

(4) Izuzetno, Ministarstvo može odobriti odstupanje od stava 3. ovog člana ukoliko se ne dovodi u pitanje širenje zaraze.

Službeni nadzor

Član 37.

Veterinarski inspektor vrši službeni nadzor gazdinstava za uzgoj, za odgoj podmlatka, koka nosilja, za uzgoj tovnje živine i inkubatorskih stanica, u skladu sa ovim pravilnikom.

VII. PRELAZNA I ZAVRŠNA ODREDBA

Član 38.

Danom početka primene ovog pravilnika prestaju da važe odredbe [Pravilnika o merama za suzbijanje i iskorenjivanje tifusa živine](#) ("Službeni list SFRJ", broj 6/88) i [Pravilnika o merama za suzbijanje i iskorenjivanje salmoneloze pernate živine](#) ("Službeni list SFRJ", broj 6/88), koje se odnose na domaću kokoš Gallus-gallus.

Član 39.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije", a primenjuje se od 1. marta 2010. godine.

Broj 110-00-288/2009-09
U Beogradu, 8. februara 2010. godine

Ministar,
dr Saša Dragin, s.r.

PRILOG I

Šema ispitivanja u cilju smanjenja prisustva *Salmonelle enteritidis*, *Salmonelle typhimurium*, *Salmonelle hadar*, *Salmonelle infantis* i *Salmonelle virchow* kod odraslih jata za eksploataciju živine (*Gallus-gallus*)

1. Šema za uzimanje uzoraka

Šema za uzimanje uzoraka mora da obuhvati roditeljska jata za eksploataciju živine koja se sastoji od najmanje 350 jedinki (u daljem tekstu: jata za eksploataciju).

2. Monitoring nad živinom za eksploataciju

2.1. Mesto, učestalost i status uzorkovanja (samokontrola/slужbena kontrola)

Uzorci za eksploataciju roditeljskih jata uzimaju se na zahtev vlasnika i na zahtev veterinarskog inspektora, kao deo službenih kontrola.

2.1.1. Uzorkovanje na zahtev vlasnika (samokontrola)

Uzorkovanje se mora obavljati svake dve nedelje na osnovu programa ovlašćene laboratorije i vlasnik može odabrati od dve navedene mogućnosti da radi samokontrolu:

- u inkubatorskoj stanici, ili
- na gazdinstvu.

Ovlašćena laboratorija će vršiti ispitivanje uzoraka od roditeljskih jata brojlera i roditeljskih jata kokošaka nosilja.

Uzorkovanje priplodnih jaja namenjenih za izvoz mora se obaviti na gazdinstvu.

Ovlašćena laboratorija o rezultatima serotipizacije na salmonele mora da obavesti veterinarskog inspektora.

2.1.2. Uzorkovanje u sklopu službenih kontrola

2.1.2.1. Službeno uzorkovanje se sprovodi na zahtev vlasnika u inkubatorskoj stanici i na zahtev vlasnika na gazdinstvu prema šemi:

- i pored uzorkovanja pri samokontroli (svake dve nedelje) službeno uzorkovanje se vrši svakih 16 nedelja u inkubatorskoj stanici, koje će u tom slučaju zameniti jedno uzorkovanje na zahtev vlasnika;

- i pored uzorkovanja pri samokontroli (svake dve nedelje) službeno uzorkovanje u objektu vrši se dva puta u toku proizvodnog ciklusa, s tim da se prvo uzorkovanje uradi u toku četiri nedelje posle pronošnja ili prelaska u jedinicu za pronošnje, a drugo uzorkovanje pri kraju nosivosti ili najmanje osam nedelja pre kraja proizvodnog ciklusa;

- na gazdinstvu sa koga potiču priplodna jaja radi potvrde odgovarajuće salmonele posle pozitivnog nalaza na osnovu uzorkovanja pri samokontroli, urađenog u inkubatorskoj stanici.

2.1.2.2. Kada se službeno uzorkovanje sprovodi na zahtev vlasnika, odnosno držaoca živine na gazdinstvu uzorkovanje pri samokontroli sprovodi se tri puta u toku proizvodnog ciklusa:

- četiri nedelje posle prelaska na fazu nošenja ili u jedinicu za nošenje;

- pri kraju faze nošenja, ali najmanje osam nedelja pre kraja proizvodnog ciklusa;

- tokom proizvodnje između prethodna dva uzorkovanja.

2.2. Procedura uzimanja uzoraka

2.2.1. Priprema uzoraka u inkubatorskoj stanici

Uzima se najmanje jedan mešoviti uzorak (mekonijum, neinkubirana jaja, uginuli embrioni, ljuske jaja) po svakom jatu za uzgoj prilikom svakog uzorkovanja. Uzorkovanje treba da se obavi na dan izleganja, kada su dostupni uzorci od svih uzgojnih jata. Ukoliko ima više od 50.000 jaja od jednog jata treba uzeti od tog jata i drugi uzorak.

Uzorak se sastoji od najmanje:

- jednog mešovitog uzorka sa vidljivo zaprljanih površina tacni valjaonika uzetih kao slučajni uzorci sa pet pojedinačnih tacni valjaonika ili mesta valjaonika tako da se pokrije najmanje 1 m². Ukoliko priplodna jaja od jednog roditeljskog jata zauzimaju više od jedne inkubatorske stanice u tom slučaju uzima se zbirni uzorak. Ukoliko su priplodna jaja raspoređena do pet inkubatorskih stanica uzorak se uzima iz svake inkubatorske stanice. Ukoliko ima više od pet inkubatorskih stanica zbirni uzorak se uzima iz ukupno pet inkubatorskih stanica, ili

- jednog uzorka paperja uzetog sa jednom ili više nakvašenih navlaka sa najmanje 900 cm² ukupne površine, koji je sakupljen odmah posle uklanjanja pilića. Uzorak paperja uzima se sa čitave površine poda od najmanje pet valjaonika sa pet lokacija, ukoliko izleženi pilići zauzimaju do pet inkubatora, a potiču iz istog roditeljskog jata mora da se uzme najmanje jedan uzorak po roditeljskom jatu;

- u slučaju da se ne koriste obloge tacni valjaonika mogu se uzeti mešoviti uzorci od po 10 gr razbijenih ljuski jaja sa 25 odvojenih mesta valjaonika iz najviše pet inkubatorskih stanica sa izležanim jajima iz jednog jata, koje se izmrve, izmešaju, pa se uzima poduzorak od 25 gr .

Ovakva procedura mora se primenjivati prilikom uzorkovanja na zahtev vlasnika, kao i prilikom službenog uzorkovanja.

2.2.2. Priprema uzoraka na gazdinstvu

2.2.2.1. Uzorkovanje pri samokontroli na zahtev vlasnika

Uzorkovanje se pre svega sastoji od uzoraka fecesa u cilju otkrivanja 1% prevalencije unutar jata sa pouzdanošću od 95%. Da bi se postigao takav rezultat uzorci se formiraju na sledeći način:

1) zbirni uzorak sastavljen od pojedinačnih uzoraka svežeg fecesa od kojih je svaki težak najmanje 1 gr uzetih kao slučajni uzorci na gazdinstvu u kojima se drži živina, ili ukoliko jedinice imaju slobodan pristup u više od jedne proizvodne jedinice na predmetnom gazdinstvu uzima se iz svake. Feces se za analizu zbirnog uzorka mora grupisati u najmanje dva zbirna uzorka.

Broj mesta sa kojih treba uzeti individualne uzorke fecesa kako bi se napravio zbirni uzorak je sledeći:

Broj jedinki koje se drže u objektu	Broj uzoraka fecesa koji se uzimaju iz objekta ili iz grupe objekata na gazdinstvu
350-449	220
450-799	250
800-999	260
1.000 ili više	300

2) uzimanje brisa fecesa sa nazuvaka za obuću ili uzimanje uzoraka prašine:

- vatirani nazuvci za obuću za uzimanje brisa fecesa koji se koriste treba da imaju adekvatnu sposobnost upijanja kako bi upili vlagu. Čarape od tubaste gaze su takođe prihvatljive;

- površinu vatiranog nazuvka za obuću za uzimanje brisa fecesa treba navlažiti upotrebom odgovarajućeg razblaživača (kao što je 0,8% natrijum-hlorid, 0,1% peptona u sterilnoj dejonizovanoj vodi ili sterilna voda);

- treba gaziti unaokolo tako da se pokupi reprezentativni uzorak iz svih delova objekata uključujući delove na kojima se nalazi prostirka i rešetke, ukoliko su rešetke dovoljno bezbedne da se po njima može hodati. Sve proizvodne jedinice u jednom gazdinstvu moraju biti obuhvaćene uzorkovanjem. Po završetku uzorkovanja u izabranom objektu vatirani nazuvci za

obuču za uzimanje brisa fecesa moraju se pažljivo skinuti i spakovati tako da se ne odstrani nakupljeni materijal.

Uzorkovanje se vrši sa:

- pet pari nazuvaka za obuču od kojih svaki treba da pokrije 20% površine živinarnika; uzorci brisa mogu biti sakupljeni u zbirni uzorak radi analize u najmanje dva zbirna uzorka, ili

- najmanje jednim parom nazuvaka kojim treba da se reprezentuje čitava površina živinarnika. Uzorkovanje prašine se sakuplja sa različitih mesta živinarnika sa površine na kojima nije vidljivo prisustvo prašine i prilikom uzimanja ovog uzorka prašine treba koristiti jedan ili više navlaženih nazuvaka da bi se pokrilo najmanje 900 cm² cele površine;

3) kada su u pitanju roditeljska jata za eksploataciju koja se uzgajaju u kavezima mogu se uzimati uzorci od mešoviteg fecesa uzetog sa pokretnih traka za sakupljanje izmeta, sa sakupljača izmeta ili iz septičkih jama u zavisnosti od tipa objekta. Treba sakupiti dva uzorka od najmanje 150 gr radi individualnog testiranja:

- sa pokretnih traka ispod svakog reda kaveza koje se redovno kreću i koje se prazne u sistem kontinuiranih pločastih transporterata ili u sistem konvejera,

- iz sistema septičkih jama kod kojih se ispod kaveza sakuplja izmet u septičku jamu ispod objekta,

- iz sistema septičke jame kod objekata sa kavezima kod kojih se dno kaveza otvara i feces pada direktno u jamu. Obično u objektu postoji nekoliko grupa kaveza. Zbirni uzorak uzet od svake grupe kaveza priključuje se ukupnom zbirnom uzorku. Uzimaju se po dva zbirna uzorka od svakog jata.

Kod sistema sa pokretnim trakama ili sa sakupljačima fecesa sisteme treba pustiti u pogon na dan uzorkovanja pre samog uzorkovanja.

Kod sistema sa kavezima kod kojih ne postoji ni sistem pokretne trake ni sistem sakupljača mora se uzeti zbirni uzorak iz septičke jame.

Kod sistema sa pokretnom trakom za sakupljanje izmeta uzima se zbirna fekalna materija sa kraja trake na kojem se traka prazni.

2.2.2.2. Službeno uzorkovanje

Uzorkovanje pri samokontroli vrši se kao što je navedeno pod tačkom 2.2.2.1.

Potvrđno uzorkovanje posle utvrđivanja odgovarajuće salmonele na osnovu uzoraka koji su uzeti u inkubatorskoj stanici obaviće se:

- pored uzorkovanja koje je navedeno u tački 2.2.2.1. pojedinačno uzorkovanje se radi po principu slučajnog izbora. Iz svakog objekta na gazdinstvu uzima se najviše pet jedinki po objektu, osim ako veterinarski inspektor ne smatra da treba uzeti uzorke od većeg broja jedinki;

- ispitivanje će se sastojati od testa za utvrđivanje antimikroba ili efekta inhibicije rasta bakterije u uzorcima. Rezultat testa je pozitivan ako je pozitivna samo jedna jedinka.

- kada se ne utvrdi prisustvo određene salmonele, ali se utvrdi prisustvo antimikroba ili efekta inhibicije rasta bakterija u uzorcima, ponavljaje se uzorkovanje kod jata radi utvrđivanja odgovarajuće salmonele i efekta inhibicije rasta bakterija dok se ne utvrdi potpuno odsustvo efekta inhibicije rasta bakterija ili će jato za eksploataciju biti uništeno.

U slučaju sumnje:

- u izuzetnim slučajevima kada postoji razlog za sumnju da su negativni rezultati prilikom prvog službenog uzorkovanja na gazdinstvu netačni može se obaviti drugo službeno uzorkovanje radi potvrde na fecesu ili jedinkama (radi otkrivanja salmonele u organima);

- u izuzetnim slučajevima kada ima razloga za sumnju na netačne pozitivne rezultate uzorkovanja obavljenog na gazdinstvu na zahtev vlasnika može se sprovesti naknadno službeno uzimanje uzoraka.

3. Ispitivanja uzoraka

3.1. Priprema uzoraka

3.1.1. Podmetači inkubatorske korpe:

- stave se u 1 l puferovane peptonske vode (Buffered Peptone Water-BPW) koja je prethodno zagrejana na sobnoj temperaturi i blago se promeša;

- rad na kulturi uzorka se nastavlja primenom metode detekcije

3.1.2. Uzorci uzeti preko vatiranih nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa i uzorci prašine:

- pažljivo se raspakuje par nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa (ili čarapa) i za uzimanje uzorka prašine (nazuvci od tkanine), kako bi se izbeglo rasipanje nahvatane fekalne materije ili nakupljene prašine. To se stavi u 225 ml puferovane peptonske vode koja je prethodno zagrejana do sobne temperature. Nazuvke za obuću, čarape i nazuvke od tkanine treba potpuno potopiti u puferovanu peptonsku vodu tako da oko uzorka bude dovoljno tečnosti da bi se infektivni agens odvojio od uzorka. Ako je neophodno može se dodati i više puferovanog peptonskog rastvora. Odvojeno se priprema rastvor za uzorke uzete preko nazuvaka za obuću i uzete preko nazuvaka od tkanine;

- kada se pet pari nazuvaka za obuču za uzimanje brisa fecesa ili čarapa grupišu u dva zbirna uzorka, svaki zbirni uzorak se stavi u 225 ml ili više puferovane peptonske vode, tako da svi uzorci budu potpuno potopljeni u puferovanu peptonsku vodu;
- dobro izmešati do potpunog zasićenja uzorka i nastaviti rad na kulturi uzorka primenom metode detekcije.

3.1.3. Uzorci koji su uzeti od ostale fekalne materije:

- u laboratoriju se stavi svaki uzorak (ili zbirni uzorak ako se on koristi) u istu količinu puferovane peptonske vode i blago pomeša;
- uzorak se ostavi da omekša u narednih 10-15 minuta, a zatim blago izmeša;
- neposredno posle mešanja izdvoji se 50 gr mešavine i doda u 200 ml puferovane peptonske vode koja je prethodno zagrejana do sobne temperature;
- nastavlja se rad na kulturi uzorka primenom metode detekcije.

3.2. Metod detekcije

Koristi se **akreditovana** metoda za dijagnostiku salmonele koju primenjuje ovlašćena laboratorija.

Od nazuvaka za obuču za uzimanje brisa fecesa i uzoraka uzetih od ostale fekalne materije može se uzeti obogaćeni bujon inkubirane puferovane peptonske vode radi daljeg rada na kulturi. Zatim se inkubiraju oba uzorka u puferovanoj peptonskoj vodi. Uzima se 1 ml inkubiranog bujona sa svakog uzorka i dobro izmeša, a zatim se uzima 0,1 ml mešavine i nanese na MSRV pločice na uobičajen način.

Ne smeju se tresti ni mešati uzorci u puferovanoj peptonskoj vodi posle inkubacije jer se time otpuštaju inhibitorske čestice i smanjuje izolacija koja nastaje na podlozi.

3.3. Serotipizacija

Potrebno je odrediti tip najmanje jednog izolata od svakog pozitivnog uzorka prema Kaufmann-White šemi.

3.4. Skladištenje soja bakterija

Sojevi bakterija izolovani tokom službenih kontrola moraju se skladištiti radi dalje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju upotrebom uobičajenih metoda uzimanja kulture, kako bi se obezbedio integritet sojeva najmanje dve godine.

4. Rezultati i izveštavanje

Jato za eksploataciju je pozitivno kada se prisustvo odgovarajuće salmonele (koja ne spada u vakcinalni soj) izoluje u jednom ili više uzoraka fecesa uzetih na gazdinstvu. Ovo se ne primenjuje u izuzetnim slučajevima kod sumnjivih jata za eksploataciju kada utvrđivanje salmonele na gazdinstvu na zahtev vlasnika nije potvrđeno službenim uzorkovanjem.

Ukupni rezultati uzorkovanja i ispitivanja jata za eksploataciju na nivou gazdinstva: svako jato za eksploataciju uzeće se samo jednom u obzir bez obzira na broj uzorkovanja i testiranja koja se sprovode.

Pozitivna jata za eksploataciju uzeće se samo jednom u obzir bez obzira na broj uzorkovanja i ispitivanja koja se sprovode.

U izveštaju se navodi:

- detaljan opis šeme uzorkovanja i tip uzoraka koji je uzet za ispitivanje;
- broj postojećih jata za eksploataciju i onih koja su testirana;
- rezultati testiranja;
- objašnjenje rezultata, a posebno izuzetnih slučajeva.

PRILOG II

Šema testiranja koja je neophodna za verifikaciju da je postignut cilj da se smanji prisustvo Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium kod odraslih koka nosilja.

1. ŠEMA ZA UZIMANJE UZORAKA

Šema za uzimanje uzoraka mora da obuhvati sva jata odraslih koka nosilja (u daljem tekstu: jata nosilja).

2. MONITORING NAD JATIMA NOSILJA

2.1. Učestalost i status uzorkovanja

Uzorci za ispitivanje na salmonele kod jata nosilja uzimaju se na zahtev vlasnika i veterinarskog inspektora.

Uzimanje uzoraka na zahtev veterinarskog inspektora obavlja se svakih 15 nedelja.

Prvo uzorkovanje obavlja se kada su nosilje stare 24±2 nedelje.

Uzorkovanje koje obavlja ovlašćena laboratorija vrši se:

- na jednom jatu godišnje po gazdinstvu koje broji najmanje 1.000 jedinki;
- pri starosti od 24±2 nedelje kod jata nosilja koja se drže na gazdinstvima u kojima je salmonela utvrđena kod prethodnog jata;
- u slučaju kada postoji sumnja na infekciju Salmonella enteritidis ili Salmonella typhimurium kao rezultat epizootičkog uviđaja kod pojave bolesti koje se prenose hranom;
- na svim ostalima jatima nosilja na gazdinstvu u slučaju da su Salmonella enteritidis ili Salmonella typhimurium utvrđene kod jednog jata nosilja na gazdinstvu;
- u slučajevima kada veterinarski inspektor smatra da je neophodno da kontroliše jato na gazdinstvu.

Službeno uzorkovanje može da zameni jedno uzorkovanje na zahtev vlasnika.

2.2. Izveštaj o uzimanju uzoraka

Da bi se postigla maksimalna senzitivnost uzorkovanja uzimaće se uzorci i od fekalne materije i iz okruženja:

- kod jata koja se drže u kavezima uzimaće se 2 x 150 gr zbirnog fecesa sa svih pokretnih traka ili sakupljača izmeta na gazdinstvu pošto se pusti u pogon sistem za uklanjanje izmeta. U kavezima kod kojih ne postoje sakupljači izmeta ili pokretne trake mora se sakupiti 2 x 150 gr mešovitoz svežeg fecesa sa 60 različitih lokacija ispod kaveza;
- na gazdinstvima gde se živina drži na podnom sistemu treba uzeti dva para vatiranih nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa ili čarapa pod uslovom da se između uzimanja dva uzorka brisa ne menja zaštitna obuća.

Kada uzorkovanje sprovodi ovlašćena laboratorija treba uzeti 250 ml uzorka koji u sebi sadrži najmanje 100 gr prašine sa velikih izvora prašine iz celokupnog objekta. U slučaju da nema dovoljno prašine treba uzeti dodatni uzorak od 150 gr zbirnog fecesa ili upotrebiti još jedan par vatiranih nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa ili čarapa.

Da bi se postigao zadovoljavajući rezultat prilikom uzimanja uzoraka sprovode se dodatni neophodni testovi kako bi rezultati ispitivanja na salmonelu kod živine pokazali da ne postoji upotreba agensa antimikroba.

Kada se ne potvrdi prisustvo Salmonella enteritidis i Salmonella typhimurium, ali se utvrdi prisustvo agensa antimikroba utvrdi inhibicija rasta mikroorganizama, odnosno utvrdi se da su životinje bile tretirane antimikrobnim sredstvima ispitivanje će se smatrati neuspelim, a uzorkovanje i ispitivanje će se ponavljati sve dok se ne potvrdi prisustvo salmonela ili se dokaže da nije bilo rasta mikroorganizama. Ako se ne može potvrditi prisustvo ili odsustvo uzročnika jato će se smatrati pozitivnim na infekciju salmonelama i biće uništeno.

Ako postoji sumnja na lažne negativne rezultate prilikom prvog službenog uzorkovanja može se sprovesti drugo potvrdno ispitivanje koje se sastoji od uzorkovanja fecesa ili živine.

Kada nadležni organ ima razloga za sumnju na nepravilno uzorkovanje sprovedeno na inicijativu vlasnika odnosno držaoca živine može se sprovesti službeno uzorkovanje.

3. ISPITIVANJE UZORAKA

3.1. Transport i priprema uzoraka

Uzorci se šalju lično ili putem kurira u ovlašćenu laboratoriju na dan sakupljanja uzoraka. U laboratoriji se uzorci drže do ispitivanja u frižideru, a koje se mora obaviti u roku od 48 sati posle prijema.

3.1.1. Uzorci koji se uzimaju preko vatiranih nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa:

- pažljivo se raspakuju dva para vatiranih nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa (ili čarapa) kako bi izbeglo rasipanje nahvatane fekalne materije koja se sakuplja i stavlja u 225 ml puferovane peptonske vode (Buffered Peptone Water-BPW) koja je prethodno zagrejana do sobne temperature,

- uzorak se dobro izmeša do potpunog zasićenja i nastavlja rad na kulturi uzoraka primenom metode detekcije.

3.1.2. Uzorci uzeti od ostale fekalne materije i prašine:

- uzorci fecesa se sakupe i dobro izmešaju, a zatim se uzima poduzorak od 25 gr radi dobijanja kulture,

- poduzorak od 25 gr treba da se stavi u 225 ml puferovane peptonske vode koja je prethodno zagrejana do sobne temperature,

- treba nastaviti rad na kulturi uzorka primenom metode detekcije.

Ako je postignut dogovor o primeni ISO standarda za pripremu fecesa radi utvrđivanja salmonele, u tom slučaju treba primeniti te standarde koji zamenjuju prethodno navedene odredbe o pripremi uzoraka.

3.2. Metod detekcije

Ovaj metod preporučila je Referentna laboratorija Zajednice (RLZ) za Salmonelu u Bilthovenu, Holandija i on je opisan u postojećoj verziji nacrtu Aneksa D ISO 6579 (2002): "Detekcija Salmonelle spp. u fecesu životinja i u uzorcima iz faze primarne proizvodnje".

Kod ovog metoda koristi se polučvrsti medijum (modifikovani polučvrsti Rappaport-Vassiladis medijum, MSRV, kao jedino sredstvo za selektivno obogaćivanje.

3.3. Serotipizacija

Potrebno je odrediti tip najmanje jednog izolata od svakog pozitivnog uzorka prema Kaufmann-White šemi.

3.4. Čuvanje izolovanih sojeva bakterija

Sojevi bakterija izolovani iz uzoraka koje je sakupila ovlašćena laboratorija dostavljaju se referentnoj laboratoriji radi dalje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju. Metoda čuvanja kulture moraju obezbediti preživljavanje sojeva najmanje dve godine.

4. REZULTATI I IZVEŠTAVANJE

Jato nosilja je pozitivno kada se prisustvo *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* (koje ne spadaju u soj vakcine) izoluju u jednom ili više uzoraka uzetih od jata nosilja.

Pozitivna jata nosilja ocenjivaće se samo jednom bez obzira na broj uzorkovanja i testiranja koja se sprovode i biće navedena u izveštaju samo u prvoj godini kada je dijagnostikovana bolest.

U izveštaju se navodi:

- ukupan broj jata koka nosilja koja su ispitana i broj jata nosilja ispitana za svaki status uzorkovanja u skladu sa tačkom 2.1. ovog priloga;
- ukupan broj inficiranih jata i rezultati ispitivanja za svaki status uzorkovanja;
- objašnjenje rezultata, a posebno izuzetnih slučajeva.

Rezultati i sve dodatne važeće informacije dostavljajuće se u izveštaju o kretanjima i izvorima zoonoza.

PRILOG III

Šema testiranja koja je neophodna za verifikaciju da je postignut cilj da se smanji prisustvo *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* kod jata brojlera

1. Učestalost i status uzorkovanja:

- uzorci od svih jata brojlera uzimaće se na zahtev vlasnika i od strane veterinarskog inspektora,
- uzimanje uzoraka na zahtev vlasnika obaviće se u roku od dve nedelje pre nego što se brojleri pošalju na klanje,
- uzimanje uzoraka po nalogu veterinarskog inspektora svake godine obuhvatiće najmanje jedno jato brojlera na 10% gazdinstava koja imaju više od 5.000 jedinki i obaviće se na osnovu rizika

svaki put kada veterinarski inspektor smatra da je to neophodno. Uzimanje uzoraka koje obavi veterinarski inspektor može da zameni uzimanje uzoraka na zahtev vlasnika.

Veterinarski inspektor može da odluči da uzme uzorak najmanje iz jedne proizvodne jedinice brojlera po turnusu na gazdinstvima sa više proizvodnih jedinica ako se:

- primenjuje sistem "sve unutra /sve napolje",
- isti sistem upravljanja primenjuje na sva jata,
- ista hrana i voda daju svim jatima,
- tokom jedne godine i tokom najmanje šest turnusa vrši ispitivanje na salmonele u skladu sa monitoring šemom kod svih jedinki na gazdinstvu i veterinarski inspektor je uzeo uzorke od svih, bar pri jednom turnusu,
- svi rezultati testova na Salmonella enteritidis ili Salmonella typhimurium su negativni.

2. Uputstvo za uzimanje uzoraka

Upotrebljava se najmanje dva para nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa/čarapa. U slučaju jata brojlera koja se gaje na podu uzorci se uzimaju samo sa prostora unutar objekta.

Svi uzorci brisa fecesa sa nazuvaka za obuću/čarapa treba da se sakupe u jedan uzorak.

Kod jata koja broje manje od 100 brojlera kada se ne mogu koristiti nazuvke za obuću/čarape za uzimanje brisa fecesa uzorci se mogu sakupiti rukom, tako što se nazuvci za obuću za uzimanje brisa fecesa ili čarape navuku preko ruku u rukavicama ili ako to nije moguće primenjuje se neka druga tehnika uzimanja uzoraka fecesa koja odgovara cilju.

Pre nego što se navuku nazuvci za obuću za uzimanje brisa fecesa, njihovu površinu treba nakvasiti rastvaračem (MRD-maximum recovery diluent: 0,8% fiziološkog rastvora, 0,1% peptona u sterilnoj dejonizovanoj vodi) ili u sterilnoj vodi ili u nekom drugom rastvaraču. Nije dozvoljena upotreba vode sa gazdinstva, koja sadrži antibiotike ili druga dodatna sredstva za dezinfekciju. Nazuvke za obuću za uzimanje brisa fecesa ili čarape pre upotrebe se mogu autoklavirati sa rastvaračem u vreći za autoklaviranje ili u tegli.

Rastvarači se takođe mogu naneti posle obuvanja čizama upotrebom spreja ili bočice za ispiranje.

Svakim parom nazuvaka treba obuhvatiti po 50% površine objekta.

Po završetku uzimanja uzoraka nazuvke za obuću za uzimanje brisa fecesa/čarape treba pažljivo skinuti tako da se ne ošteti nakupljeni materijal.

Nazuvci za obuću za uzimanje brisa fecesa mogu se izvrnuti za uzimanje brisa fecesa, kako bi se sačuvao materijal i treba ih staviti u kesu ili u posudu i označiti.

Ako veterinarski inspektor sprovodi uzorkovanje zbog sumnje na infekciju salmonelama i u bilo kom drugom slučaju kada smatra da je to neophodno sprovede dodatne odgovarajuće testova tako da na rezultate ispitivanja salmoneloze kod jata brojlera ne utiče upotreba antibiotika kod ovih jata.

3. Ispitivanje uzoraka

3.1. Transport i priprema uzoraka

Uzorci se šalju u ovlašćenu laboratoriju u roku od 25 sati posle sakupljanja. Uzorci se u laboratoriji drže u frižideru do ispitivanja koje se obavlja u roku od 48 sati posle prijema.

Par nazuvaka za obuću za uzimanje brisa fecesa/čarapa mora se pažljivo raspakovati da bi se izbeglo rasipanje nakupljenog fekalnog materijala. Materijal treba sakupiti i staviti u 225 ml puferovane peptonske vode koja je prethodno zagrejana do sobne temperature.

Uzorak treba dobro izmešati do potpunog zasićenja i nastaviti rad na zasejavanju kulture uzoraka primenom metode detekcije.

Ako je postignut dogovor o primeni ISO standarda za pripremu fecesa radi utvrđivanja salmoneloze u tom slučaju treba primeniti te standarde i oni zamenjuju odredbe o pripremi uzoraka.

3.2. Metod detekcije

Koristi se metod koji je preporučila Referentna laboratorija Zajednice (RLZ) za Salmonelu u Bilthovenu, Holandija. Ovaj metod je opisan u postojećoj verziji nacrtu Aneksa D ISO 6579 (2002): "Detekcija Salmonella spp. u fecesu životinja i u uzorcima iz faze primarne proizvodnje".

Kod ovog metoda koristi se polučvrsti medijum (modifikovani polučvrsti Rappaport-Vassiladis medijum, MSRV) kao jedino sredstvo za selektivno obogaćivanje.

3.3. Serotipizacija

Treba odrediti serotip najmanje jednog izolata od svakog pozitivnog uzorka prema Kaufmann-White šemi.

3.4. Čuvanje izolovanih sojeva bakterija

Sojevi bakterija izolovani iz uzoraka koje je sakupila ovlašćena laboratorija dostavljaju se referentnoj laboratoriji radi dalje fagotipizacije ili testiranja na antimikrobnu rezistenciju. Metoda čuvanja kulture moraju obezbediti preživljavanje sojeva najmanje dve godine.

4. Rezultati i izveštavanja

4.1. Izračunavanje prevalence

Jato brojlera je pozitivno kada je prisustvo *Salmonella enteritidis* i/ili *Salmonella typhimurium* (koje ne spadaju u soj vakcine) potvrđene u jatu u bilo kom trenutku.

Pozitivna jata brojlera uzeće se samo jednom u obzir po jednom turnusu bez obzira na broj uzorkovanja i ispitivanja koja se sprovedu i biće navedena u izveštaju samo za onu godinu u kojoj su dobijeni prvi pozitivni uzorci.

4.2. Izveštavanje

U izveštaju se navodi:

- ukupan broj jata brojlera od kojih su uzeti uzorci;
- ukupan broj inficiranih jata brojlera;
- svi izolovani serotipovi *Salmonelle* (uključujući i ostale serotipove osim *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium*);
- objašnjenje rezultata, a posebno izuzetnih slučajeva.

Rezultati i sve relevantne informacije dostavljaju se veterinarskom inspektoru.